

Recreëren voor iedereen, door iedereen

Hoe kunnen personen met een beperking meegenieten van de versoepelingen na Coronatijd?

Karin Stikma en Sofie Sergeant

De afgelopen jaren is veel in het werk gesteld om participatie van mensen met een beperking te verbeteren. Het VN verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking is in Nederland geratificeerd in 2016. In Nederland betreft dat volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau 12% van de bevolking (Kool & Sergeant, 2017). Kwaliteit van bestaan gaat over 'een mooi en rijk leven kunnen uitbouwen' en dat in verschillende domeinen, zo ook het domein van ontspanning en recreatie.

De behoefte aan het samen invullen van vrije tijd zal groeien in onze samenleving (ABN AMRO, 2020). Hoe gaan we ervoor zorgen dat de volle 100% van de inwoners ook toegang heeft tot de recreatiesector?

In dit artikel verkennen we de betekenis van de coronacrisis voor inclusief recreëren en de kansen voor mensen met een beperking om te kunnen recreëren. Vervolgens gaan we in op het domein 'recreatie' en hoe dit een essentieel onderdeel van het leven is. Daarna lichten we toe dat hybride concepten in de recreatie de toekomst hebben. Tot slot, ronden we af met de transdisciplinaire community 'toegankelijkdagjeuit' die tijdens de coronacrisis ontstaan is.

Corona crisis: katalysator van inclusie in de recreatie?

Sinds 12 maart 2020 is de samenleving veranderd. We werden allemaal geconfronteerd met kwetsbaarheid en onzekerheid. Voor mensen met een beperking geen nieuwe gewaarwording: "*Nu kunnen anderen ook eens voelen hoe beperkt het leven kan zijn*". (Vergooszen, 2020). Dit geeft treffend weer dat er nog veel nodig is om ervoor te zorgen dat mensen met beperkingen - zichtbaar of niet - zich erkend voelen als onderdeel van de menselijke diversiteit (Kool & Sergeant, 2017). Ook in de wereld van recreatie. Door de coronacrisis is het belang van die 'sense of belonging' gegroeid. Hoe meer mensen zich erbij voelen horen, hoe groter de kracht om er gezamenlijk iets moois van te maken. Belonging wordt gevoeld nadat je samen hebt gezocht, onderhandeld, gevonden: een plek waar je kan zijn wie je bent, waar je interesse en passie deelt (De Vos & Schippers, 2016, p. 147). Die actie ligt niet in de eerste plaats bij een persoon maar bij de samenleving die mensen de kans geeft om 'belonging' te ervaren.

COVID-19 heeft ook op een andere manier impact. Tijdens de crisis waren we daadkrachtig en wendbaar. Onder druk wordt veel vloeibaar. "*In crises als deze moet je met 50 procent*

van de kennis 100 procent van de besluiten nemen, en de gevolgen daarvan dragen", aldus premier Rutte (NOS, 2020). We waren creatief. We keken naar wat er nú nodig is. We handelden. Als iets niet werkte, dan stelden we de strategie bij. Zo hielden we het tempo erin. Er waren prachtige maatschappelijke initiatieven. Zo doneerde Six Flags Magic Mountain voedsel aan voedselbanken. Roompot stelde vakantiewoningen beschikbaar aan personeel van een zorgorganisatie. Ahoy bouwde haar evenementenhal om tot coronaziekenhuis. Het zijn samenwerkingen tussen partijen die voorheen geen natuurlijke partners waren.

De corona-pandemie is voor de recreatiesector de grootste disruptie ooit. Ondernemers moeten improviseren (ABN AMRO, 2020). In deze periode moeten recreatie-ondernemers sowieso nadenken over toegankelijkheid: *"Ineens zijn we allemaal een beetje beperkt in onze mogelijkheden. Je ziet dat daar ook weer veel solidariteit en creativiteit uit voortvloeit. In die zin is dit een heel mooie periode om na te denken over hoe we voorzieningen zo inclusief mogelijk kunnen maken."* (Stiksma, 2020).

Elke disruptie creëert kansen, ook in de recreatiesector. Bovenstaande resultanten van de coronacrisis kunnen ons inziens fungeren als katalysator voor inclusie in de recreatie. Maar hoe dan? En wat maakt überhaupt dat recreëren belangrijk is?

Recreatie: luxe of noodzaak?

Recreëren is meer dan leuk tijdverdrijf. Volgens het Drama-model spelen zes aspecten een rol bij onder andere de invulling van vrije tijd (Kujanpää et al, 2020): onthechting; ontspanning; autonomie; meesterschap, nieuwe uitdagingen, nieuwe dingen leren; en betekenisvol genieten. *"Vakantie is noodzakelijk. Ook, nee juist, in deze tijd."* (de Bloom, 2020). Mensen hebben het nodig om te ontspannen, om te ervaren dat ze zijn verbonden met wat de wereld te bieden heeft. Echter, in veel landen wordt het bezoeken van een dagattractie zoals een dierentuin gezien als *een recreationele* in plaats van een *existentiële* activiteit (Zordan, 2020). De overheid kan een belangrijke beleidsbepalende rol vervullen in de betekenisgeving van recreatie én van inclusieve recreatie. Immers, door te recreëren kunnen we ontmoeten, verbinden en ontdekken en werken we samen aan inclusie, aan een gastvrije samenleving waarin *"het gewoon is dat we er zijn"* (Kal & Vesseur, 2003; Kool & Sergeant, 2017). De vraag die nu voorligt is: hoe kunnen we werken aan de toegankelijkheid van recreatie op zo'n manier dat iedereen zich hierbij uitgenodigd en vanzelfsprekend welkom voelt? En met welke concepten?

Hybride recreatie concept heeft de toekomst

De dagattracties moeten hun voormalige verdienmodellen aanpassen en aanvullen. Innovaties zijn door de coronacrisis versneld en nieuwe wijzen van werken zijn snel gemeengoed geworden. De video games industrie heeft tijdens de coronacrisis een groei doorgemaakt van maar liefst 35% (Desatoff, 2020). Ook voor mensen met een beperking bieden deze mogelijkheden een verrijking binnen het aanbod. We hebben al mooie voorbeelden van at-home entertainment tijdens de coronacrisis gezien: vanaf je bank thuis een ritje in de achtbaan in Black Pool Pleasure Beach; een zoo-safari door Beekse Bergen; de Keukenhof en de musea die virtueel open gingen of een drive-in bioscoop. De

coronacrisis leidt tegelijkertijd tot een herontdekking en herwaardering van de directe omgeving. Hybride recreatie concepten, waarin een nauwe vermenging van ongelijksoortige zaken plaatsvindt, hebben ons inziens de toekomst.

Transdisciplinaire community ‘toegankelijkdagjeuit’

Ervaringsdeskundigen, ondernemers en experts uit verschillende disciplines slaan sinds mei 2020 de handen ineen voor een meer inclusieve recreatiemarkt: een perfecte uiting van ‘sense of belonging’ voor iedereen! Joint Projects heeft deze transdisciplinaire community ‘toegankelijkdagjeuit’ tijdens de coronacrisis geïnitieerd. De community - die gestuurd wordt vanuit de netwerklogica en gericht is op het gezamenlijke belang - ondersteunt ondernemers in het toegankelijk maken van hun locatie of activiteit. Stap één is al gezet door samen een aanvulling te schrijven op het anderhalvemeter protocol ‘Samen Veilig Uit’ van de Club van Elf. Volgende stappen zijn: ondersteunen bij de ontwikkeling en implementatie van nieuwe hybride concepten voor recreëren en ondersteuning bij het ontwerpen van attracties, producten, gebouwen en omgevingen volgens de basisprincipes van ‘universal design’. Evenals informeren over en ondersteunen bij inclusieve basiscompetenties voor recreatieprofessionals, zoals uiteengezet in de Inclusie Diamant (Movisie, 2020), bijvoorbeeld door de mens - in plaats van de beperking - binnen dagattracties centraal te stellen.

De community beseft hierbij dat er in de nasleep van de crisis zich scherpe kantjes kunnen voordoen. Bijvoorbeeld als gevolg van de ingevoerde corona veiligheidsmaatregelen: de anderhalve meter, mondkapjes en hygiënemaatregelen. Dit kan substantiële nieuwe ‘ontoegankelijkheden’ creëren voor mensen met beperkingen. Denk aan: hoe hou je afstand als je blind bent en door iemand begeleid wordt; hoe ‘versta’ je als slechthorende nog mensen als hun mond verstopt zit; hoe moet je je vanuit een rolstoel verhouden tot hygiëne als ontsmettingsalcohol/zeppompjes onbereikbaar zijn of niet kunnen ingedrukt worden; hoe gaan vervoerders om met de crisis so far; ontoegankelijke chemische toiletten op de camping; hoe de effecten van afstand en virus-angst juist mensen treft die psychisch kwetsbaar zijn. De community is daar alert op en maakt zich er hard voor om nieuwe uitsluitingen in de recreatie te voorkomen of weg te werken. Dat is een grote én mooie ambitie, die we als community gepassioneerd en energiek aan gaan.

Referenties

De Bloom (2020). In *Volkscrant*. Geraadpleegd op 18 juni 2020 van <https://www.volkscrant.nl/nieuws-achtergrond/vakantie-is-een-schoonmaakhulp-voor-het-hoofd~b53c2e8d/>

Desatoff, S. In *Gamedaily*. Geraadpleegd op 18 juni 2020 van <https://gamedaily.biz/article/1709/coronavirus-leads-to-35-growth-for-the-video-games-industry>

De Vos, E.-L., Schippers, A. (2016). Bouwen in buurten. Wil je meedoen? En meebepalen? In: G. Van Hove et al (Red.), *Disability Studies in de Lage Landen* (pp.129-150). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Driessen, S., Metzmakers, P. & Stee, W. van der. (2020, 24 april). Geraadpleegd op 18 juni van <https://insights.abnamro.nl/2020/04/ondernemen-in-tijden-van-corona-leisure/>

Kal, D. & Vesseur, J. (2003). *“Dat het gewoon is dat we er zijn” Een appèl op het sociaal-cultureel werk door mensen met een verstandelijke beperking – Een onderzoeks- verslag*, Instituut voor Gebruikers- participatie en Beleid (IGPB)/ Stichting Prisma, Amsterdam.

Kenniscentrumwwz. Geraadpleegd op 17 juni 2020 van https://www.kenniscentrumwwz.be/sites/default/files/bijlagen/Inspiria1_bijlage1_20180126_7Bs_0.pdf

Kool, J. & Sergeant, S. (2017). Het museum als 21e-eeuwse Wunderkammer. Een ode aan diversiteit vanuit disability studies. *Van Abbe Museum. Special Guests. Onbeperkt genieten in inclusieve musea.*

Kruyswijk, M. (2020, 22 april). In *Parool*. Geraadpleegd van <https://www.parool.nl/amsterdam/bewoners-verpleeghuizen-wandelen-door-het-park-maar-dan-via-de-tablet~be99987a/>

Kujanpää, M., Syrek, C., Lehr, D. Kinnunen, U., Reins, J.A. & de Bloom, J. (2020). Need Satisfaction and Optimal Functioning at Leisure and Work: A Longitudinal Validation Study of the DRAMMA Model. *Journal of Happiness Studies*. Geraadpleegd op 19 juni 2020 van <https://link.springer.com/article/10.1007/s10902-020-00247-3#citeas>

Movisie. Geraadpleegd op 18 juni 2020 van <https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/inclusie/inclusiediamant-diversiteitsfactoren>

Rutte, M. (2020). In *NOS*. Geraadpleegd op 18 juni van <https://nos.nl/video/2326873-rutte-we-hebben-iedereen-nodig-17-miljoen-mensen.html>

Schippers, A., Bakker, M. & Peters, L. (2018). Van participatie naar Sociale Inclusie. *NTZ*, 2, pp. 106-118.

Stiksma, K.M. (2020a, 16 juni). In *NU.nl*. Geraadpleegd op 18 juni van <https://www.nu.nl/uit/6054379/zie-corona-als-een-kans-om-uitjes-toegankelijker-te-maken.html>

Vergooszen, S. (2020). Vertrouwen versus controle. In *Supportmagazine*. Geraadpleegd op 18 juni 2020 van <https://supportmagazine.nl/ingezonden-brief-over-coronavirus-vertrouwen-versus-controle/>

WikipediaBegrip. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 16 juni 2020 van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hybride>

Zordan, M. (2020). In *Bloolooop*. Geraadpleegd op 18 juni 2020 van <https://bloolooop.com/features/zoos-coronavirus-waza/>